

УДК 811.111'243: 37.018.43:004

## МЕТОДИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА MOODLE ДЛЯ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНЖЕНЕРІЇ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ В ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Бойко Г. А.

*anabouko84@gmail.com*

*Національний університет харчових технологій*

*Київський національний лінгвістичний університет*

Дата надходження 23.04.2018. Рекомендовано до друку 28.05.2018.

**Анотація.** Стаття ґрунтується на результатах аналізу науково-методичної літератури, присвяченої проблемам використання електронних засобів навчання для формування у майбутніх фахівців з харчових технологій іншомовної комунікативної компетентності. Проаналізовано сучасні наукові підходи до принципів розроблення електронних засобів навчання та їхніх функцій. Відповідно до цілей навчання конкретизовано функції навчального середовища Moodle й принципи організації навчання майбутніх фахівців з харчових технологій англomовного професійно орієнтованого монологічного мовлення в навчальному середовищі Moodle в процесі самостійної роботи.

**Ключові слова:** електронні засоби навчання, навчальне середовище Moodle, функції навчального середовища, принципи організації навчання.

**Бойко А. А. Национальный университет пищевых технологий, Киевский национальный лингвистический университет**

**Методические предпосылки использования обучающей среды Moodle для формирования у будущих специалистов по пищевым технологиям и инженерии англоязычной компетентности в монологической речи в процессе самостоятельной работы.**

**Аннотация.** Статья основана на результатах анализа научно-методической литературы, посвященной проблемам использования электронных средств обучения для формирования у будущих специалистов по пищевым технологиям иноязычной коммуникативной компетентности. Проанализированы современные научные подходы к принципам разработки электронных средств обучения и их функций. В соответствии с целями обучения конкретизированы функции обучающей среды Moodle и принципы организации обучения будущих специалистов по пищевым технологиям англоязычной профессионально ориентированной монологической речи в обучающей среде Moodle в процессе самостоятельной работы.

**Ключевые слова:** электронные средства обучения, обучающая среда Moodle, функции обучающей среды, принципы организации обучения.

**Boyko A. National University for Food Technologies, Kyiv National Linguistic University**

**Methodological preconditions of using Moodle for English monologue competence formation of prospective food technological Engineers in self-directed learning**

**Abstract. Introduction.** Increasing role of electronic learning means requires studies of implementing electronic learning environment in the process of foreign language professional oriented competence formation, in particular, for non-linguistic faculties. **Purpose.** The purpose of the study is to specify methodological preconditions of using Moodle for English language professional oriented monologue competence formation of the prospective food technological engineers in the process of self-directed learning; to identify methodological principles and requirements for tasks and exercises aimed at developing English language professional oriented monologue competence formation of prospective food technological engineers while using Moodle. **Methods.** Reviewing the studies on electronic learning means problems in foreign language competence formation with the view to analyzing existing scientific concepts of methodology principles, requirements and functions of using Moodle for the English language professional oriented monologue competence formation specification. **Results.** The principles of organizing the English language professional oriented monologue competence formation should be specified in accordance with learning goals: module, interactivity, evidentness, flexibility, independence,

availability, professional orientation of learning content, future engineers learning process control. Such learning functions of Moodle should be identified in compliance with learning aims: educational, control, motivating, compensating, developing and individualizing. **Conclusion.** To sum up, it was found that using Moodle for the English language professional oriented monologue competence formation of the prospective food technological engineers is based on principals of module, interactivity, evidentness, flexibility, independence, availability, professional orientation of learning content, managing students' learning process and makes it possible to realize educational, controlling, motivating, compensating, developing and individualizing functions.

**Key words:** electronic learning means, Moodle, functions of learning environment, learning organization principles.

**Постановка проблеми.** Нагальною проблемою сьогодення постає раціональна організація й підвищення ефективності самостійної роботи студентів нелінгвістичних закладів вищої освіти. В умовах інформатизації суспільства зростає актуальність використання в освітньому процесі електронних засобів навчання, зокрема для вивчення іноземної мови професійного спрямування студентами, які навчаються за спеціальністю 181 “Харчові технології та інженерія”.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання проблеми.** Питання створення електронних засобів навчання висвітлено в роботах Л. І. Білоусової і Л. Е. Гризун, А. Я. Гафурової, Т. І. Коваль, К. Р. Колос, Б. І Крук, О. Б. Журавльової, В. П. Родина; використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності – О. П. Биконя, Т. М. Каменева, Н. В. Майер, О. М. Огуй, Я. В. Окопна; методичні передумови використання навчального середовища Moodle – В. Д. Ігнатенко, Н. В. Майер, Н. В. Михайлова. Однак методичні передумови використання навчального середовища Moodle з метою формування у фахівців з харчових технологій та інженерії англomовної компетентності (АК) у монологічному мовленні у процесі самостійної роботи досліджено недостатньо.

**Мета статті** полягає у визначенні методичних передумов використання навчального середовища Moodle з метою формування у майбутніх фахівців з харчових технологій та інженерії АК у професійно орієнтованому монологічному мовленні (ПОММ) у процесі самостійної роботи; виділенні методичних принципів і конкретизації вимог, яких потрібно дотримуватись у процесі розроблення підсистеми вправ для формування у майбутніх фахівців з харчових технологій та інженерії АК у ПОММ з використанням середовища Moodle.

**Виклад основного матеріалу.** Сучасні науковці вважають необхідним залучення комп’ютерної підтримки для організації самостійної роботи студентів (Майер, 2015, с. 91). На сьогодні існує велика кількість електронних засобів навчання. На думку багатьох дослідників, саме навчальне середовище Moodle відповідає більшості сучасних вимог (Анісімов, 2009, с. 4; Михайлова, 2012, с. 15; Вишнівський, 2014, с. 40- 43; Колос, 2011, с. 10; Білоусова, Гризун, 2012, с. 4-6).

Принципи організації формування АК у ПОММ у навчальному середовищі Moodle мають відповідати принципам навчання, заснованим на загальнопедагогічних принципах (наочності, міцності, свідомості, науковості, активності, виховного навчання, систематичності й послідовності, врахування індивідуальних особливостей студентів, доступності й посиленості, міжпредметної координації й міжкультурної взаємодії) і методичних принципах (комунікативності, комунікативно спрямованого формування мовленнєвих навичок, інтегрованого навчання видів мовленнєвої діяльності й мовних аспектів, взаємопов’язаного навчання мови й культури, врахування рідної мови, домінуючої ролі вправ, автентичності навчальних матеріалів, розвитку автономності студента, професійної спрямованості іншомовного спілкування) (Ніколаєва, 2013, сс. 110-120).

На основі загальнопедагогічних принципів виокремлюються принципи розроблення електронних засобів навчання. Систематизуємо у табл. 1 різні погляди науковців на принципи розроблення електронних засобів навчання й з опертям на них виокремимо найнеобхідніші в процесі розроблення підсистеми вправ для формування у майбутніх фахівців з харчових технологій та інженерії АК у ПОММ у навчальному середовищі Moodle.

Таблиця 1

**Принципи розроблення електронних засобів навчання**

<b>Дослідник</b>	<b>Принципи</b>
Б. І. Крук, О. Б. Журавльова (2000)	Модульність, наявність і чіткість визначення навчальних цілей, орієнтація на самонавчання, послідовність, інтерактивність, наявність оцінки прогресу в навчанні, наявність елементів супроводження
В. П. Родин (2003, с. 8-9)	Науковість, доступність, проблемність, наочність, самостійність, системність
Т. І Коваль, С. О. Сисоєва, Л. П. Сушенко (2009, с. 340-342)	Інтегративність, професійне спрямування змісту, спрямованість на учіння, особистісно орієнтований підхід, структурування змісту, рівнева диференціація навчальних завдань, вибір стратегій управління траєкторією учіння, інтерактивність, достатність і наочність інформації, оперативність зворотного зв'язку, відсутність "помилкобоязні", модульність структури, динамічність і багатоваріативність, мотивація
К. Р. Колос (2011, с. 15)	Інтерактивність, адаптивність, гуманістичність, пріоритетність педагогічного підходу в проектуванні освітнього процесу, педагогічна виваженість застосування новітніх технологій, забезпечення захисту персональних даних, дотримання необхідного початкового освітнього рівня, гнучкість, мобільність, неантагоністичність електронних засобів навчання традиційним, економічність
Н. В. Михайлова (2012, с. 16)	Стартові знання студентів, адаптивність, особистісно опосередкована взаємодія, співробітництво, педагогічна доцільність й оптимальність електронних засобів, єдність з традиційним середовищем навчання
Н. С. Минєєв (2012, с. 223)	Індивідуалізація, варіативність
Н. В. Майєр (2015, с.83-85)	Модульність, структуризація змісту навчання на відособлені елементи, динамічність, гнучкість, діяльність, усвідомлена перспектива, різностороннє методичне консультування, паритетність, рефлексивна діяльність, міждисциплінарність, забезпечення можливості оперативного керування викладачем процесом учіння майбутніх фахівців, доступність, наочність, зв'язок теорії й практики
О. П. Биконя (2017, с. 235)	Розвиток автономності студентів, комунікативність, автентичність навчальних матеріалів, взаємопов'язане й інтегроване навчання видів мовленнєвої діяльності (говоріння, письма) й мовних аспектів, взаємопов'язане навчання мови і культури, професійна спрямованість англomовного спілкування, квантування навчального матеріалу

Принципи організації формування АК у ПОММ у навчальному середовищі Moodle повинні бути конкретизовані відповідно до цілей навчання. Отже, ми будемо дотримуватись таких принципів: модульності, інтерактивності, наочності, гнучкості, самостійності, доступності, професійного спрямування змісту, оперативного керування викладачем процесом навчання майбутніх фахівців. Конкретизуємо їх реалізацію щодо формування у майбутніх фахівців з харчових технологій та інженерії АК у ПОММ.

*Принцип модульності* передбачає організацію навчання на основі виокремлених модулів, призначених для поетапного формування АК у ПОММ у майбутніх фахівців з харчових технологій та інженерії (Майєр, 2015, с. 83).

*Принцип інтерактивності* відображає одну з основних рис освітнього процесу – взаємовплив – і забезпечує діалог між суб'єктами навчання (викладачами, студентами)

й навчальним середовищем Moodle задля обміну інформацією, контролю, оцінювання й корекції навчальних досягнень студентів (Коваль, 2009, с. 300, с. 341). Засіб навчання можна вважати інтерактивним лише в тому разі, коли під час навчання реалізуються такі характеристики: нелінійний доступ до навчальної інформації; адаптація системи навчання до індивідуальних особливостей студентів; оперативність суб'єкт-суб'єктних і суб'єкт-об'єктних зворотних зв'язків (Коваль, 2009, с. 66). Найважливішою характеристикою інтерактивності Т. І. Коваль вважає здатність електронного засобу навчання забезпечити оперативний зворотний зв'язок і розрізняє два його види: суб'єкт-суб'єктний і суб'єкт-об'єктний. *Суб'єкт-суб'єктний* зворотний зв'язок встановлює діалог між викладачем і студентами або студентами між собою (Коваль, 2009, с. 66). Цей вид зворотного зв'язку використовується як викладачем для контролю завдань, які виконують студенти (Майєр, 2015, с. 81), так і для взаємоконтролю. *Суб'єкт-об'єктний* зворотний зв'язок забезпечує зв'язок між студентом як суб'єктом навчання і навчальним середовищем Moodle та навчальними матеріалами, розробленими викладачем і розміщеними у цьому середовищі.

Реалізація *принципу наочності* забезпечується використанням аудіо- й відеоматеріалів, текстів, схем, малюнків, фотографій і виконує функцію зразка у формуванні АК у ПОММ і слугує стимулом для монологічного мовлення студентів (Ніколаєва, 2013, с. 110; Коваль, 2009, с. 341; Майєр, 2015, с. 85). Ми поділяємо думку В. П. Родина, що наочність в електронних засобах навчання реалізується на вищому рівні, ніж у друкованих виданнях і в найближчому майбутньому йтиметься про полісенсорність навчання (Родин, 2003, с. 9).

Відповідно до *принципу гнучкості* передбачається вільний доступ студентів до навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якого пристрою, самостійний вибір часу й тривалості заняття, порядок перегляду навчальних матеріалів, за результатами контролю перехід до іншої теми або повторне вивчення виокремленої частини навчального матеріалу. (Майєр, 2015, с. 83)

*Принцип самостійності* передбачає формування у студентів готовності й здатності до самостійного формування професійно орієнтованої АК (Ніколаєва, 2013, с. 121), "чітке розуміння кінцевих цілей і завдань навчальної діяльності" (Родин, 2003, с. 9).

*Принцип доступності* полягає як відповідно до рівня складності й обсягу завдання рівню підготовки студентів (Ніколаєва, 2013, с. 113), так і в можливості працювати в навчальному середовищі в будь-якому місці і з будь-якого пристрою (Коваль, 2009, с. 355) та достатньому забезпеченні студентів навчальними, довідковими й контрольними матеріалами (Майєр, 2015, с. 85).

Реалізація *принципу професійного спрямування змісту* полягає в доборі тем і ситуацій спілкування, пов'язаних зі сферою харчових технологій, у якій працюватимуть студенти після закінчення університету (Ніколаєва, 2013, с. 121).

Навчальне середовище Moodle робить зручним реалізацію *принципу оперативного керування викладачем процесом навчання майбутніх фахівців*, який (принцип) має на меті постійний опосередкований контроль викладачем за процесом і проміжними результатами формування у студентів АК у ПОММ (Майєр, 2015, сс. 84-85).

Отже, саме на основі цих принципів ми передбачаємо розроблення підсистеми вправ для навчального середовища Moodle з метою формування у майбутніх фахівців з харчових технологій та інженерії АК у ПОММ під час їхньої самостійної роботи.

Також узагальнимо вимоги до електронного навчального середовища Moodle:

- забезпечення вільного доступу студентів до навчального середовища (Коваль, 2009, с. 69);
- орієнтація на цілі й завдання навчання (Шамов, 2008): навчальне середовище повинне сприяти поетапному формуванню навичок і вмій АК у ПОММ у процесі самостійної роботи студентів завдяки розміщенню в ньому відповідної підсистеми вправ і додаткових навчальних матеріалів (Ігнатенко, 2017, с. 74);

– забезпечення якісного керування учінням студентів (Шамов, 2008): використання навчального середовища Moodle уможливило постійне оновлення викладачем навчального матеріалу й використання різних типів і видів вправ завдяки таким ресурсам, як “Завдання”, “Тести”, “Форум” (Ігнатенко, 2017, с. 74);

– орієнтація на самостійність й активність вимагає чіткого розуміння студентом кінцевих цілей і завдань навчання завдяки чіткій моделі його організації (Родин, 2003, с. 9). Ця вимога реалізується завдяки обізнаності студентів з темою, метою й порядком проведення заняття, його забезпечення;

– системність, передбачаючи послідовність формування навичок і вмінь, реалізується завдяки систематизованості й структурованості навчального матеріалу; його логічній побудові; врахуванню ретроспективи й перспективи знань, навичок і вмінь студентів під час організації кожного елемента навчального матеріалу;

– забезпечення інтерактивності навчання шляхом нелінійного доступу до навчальних матеріалів, оперативності зворотного зв'язку, адаптації до індивідуальних особливостей студента, збереження інформації про роботу студентів та їхні навчальні досягнення (Коваль, 2009, с. 69).

Навчальне середовище Moodle як електронний засіб навчання виконує певні функції, які сприяють ефективній самостійній роботі студентів з формування АК у ПОММ. Виокремимо основні дидактичні функції навчального середовища Moodle, для чого проаналізуємо функції засобів навчання. Так, за Н. Ф. Бориско, засіб навчання має виконувати такі функції: моделювальну, навчальну, керувальну, інформувальну, компенсувальну, мотивувальну, індивідуалізуючу, професіоналізуючу, контролюючу, організаційно-планувальну, адаптивно-оптимізуючу й діагностичну (Бориско, 2013, сс. 140-141). А. Н. Шамов виділяє такі функції засобу навчання, як інтенсифікація розвитку комунікативних навичок і вмінь, підвищення мотивації й активності студентів, компенсування відсутності іншомовного середовища (Шамов, 2008). У науково-методичній літературі існує низка досліджень, присвячених саме електронним засобам навчання. Представимо у табл. 2 різні погляди дослідників на дидактичні функції електронних засобів навчання.

Таблиця 2

**Дидактичні функції електронного засобу навчання**

<b>Дослідник</b>	<b>Функції</b>
Т. М. Каменева (2010)	Комунікативна, інформаційно-пізнавальна, організаційно-управлінська, розвивальна, функція контролю та корекції
Л. І. Білоусова, Л. Е. Гризун (2012)	Інтегруюча, самоосвіти, розвивально-виховна
Н. В. Майєр (2015)	Навчальна, контролююча, мотивувальна, інформативна
В. Д. Ігнатенко (2017)	Освітня, контролююча, мотивувальна, інформативна, комунікативна
О. П. Биконя (2018)	Навчальна, координаційно-інтегрувальна, інформаційно-пізнавальна, прогностична, розвивально-виховна, організаційно-управлінська
А. Я. Гафурова (2007)	Інформаційна, трансформаційна, структурно-систематизуюча, закріплення, контролю і самоконтролю, управління засвоєнням, мотиваційно-стимулювальна, виховально-розвивальна, інтерактивна, дозувальна
А. Г. Ковальова (2017)	Освітня, виховна, прагматична, креативно-перетворювальна, стимулювальна, адаптивна, комунікативна, соціально-економічна, інформаційна, розвивавальна, рефлексивна

Виділимо дидактичні функції навчального середовища Moodle, які відповідають меті формування у майбутніх фахівців з харчових технологій та інженерії АК у ПОММ. Це навчальна, контрольна, мотивувальна, компенсувальна, інформаційно-пізнавальна, індивідуалізуюча функції. Розглянемо їх докладніше.

Головною функцією навчального середовища Moodle є *навчальна функція*. Відповідно до неї середовище Moodle, будучи основним засобом самостійного навчання майбутніх фахівців з харчових технологій та інженерії ПОММ, передбачає набуття студентами знань, оволодіння навичками й уміннями, необхідними для формування АК у ПОММ на рівні В 2. Цьому сприяє створення англomовного навчального середовища, яке відтворює професійну сферу й потребує реального монологічного мовлення англійською мовою (Биконя, 2018, с. 224; Ігнатенко, 2017). При цьому особливого значення набуває добирання тем і моделювання професійних ситуацій спілкування.

*Контрольна функція* передбачає здійснення само- і взаємоконтролю майбутніми фахівцями з харчових технологій та інженерії процесу у результаті самостійної роботи з формування АК у ПОММ. Ми підтримуємо думку В. Д. Ігнатенко, що самоконтроль сприяє саморефлексії й самоаналізу й підвищує внутрішню мотивацію студента до самостійної роботи (Ігнатенко, 2017, с. 73).

*Мотивувальна функція* реалізується завдяки розміщенню в навчальному середовищі Moodle автентичних матеріалів з галузі харчових технологій і створення професійних ситуацій з метою стимулювання студентів до участі в англomовній професійній комунікації.

Завдяки використанню автентичних матеріалів (текстів, відеофрагментів) навчальне середовище Moodle компенсує відсутність англomовного професійного середовища й професійних ситуацій спілкування, що уможлиблює виокремлення *компенсувальної функції*.

Автентичні тексти й відеоматеріали слугують візуалізацією фахової та лінгвосоціокультурної інформації (Гарнопольский, 1999, сс. 30-31) зі сфери харчових технологій та інженерії. В такий спосіб реалізується *інформаційно-пізнавальна функція* навчального середовища Moodle.

Використання навчального середовища Moodle дає змогу враховувати індивідуальні навчальні стилі студентів й темпи формування у них АК у ПОММ, що є реалізацією *індивідуалізуючої функції*.

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Таким чином, використання навчального середовища Moodle з метою формування у майбутніх фахівців з харчових технологій та інженерії АК у ПОММ у процесі самостійної роботи ґрунтується на принципах модульності, інтерактивності, наочності, гнучкості, самостійності, доступності, професійного спрямування змісту, оперативного керування викладачем процесом навчання майбутніх фахівців та уможлиблює реалізацію навчальним середовищем Moodle навчальної, контрольної, мотивувальної, компенсувальної, інформаційно-пізнавальної й індивідуалізуючої функцій. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробленні моделі навчання й підсистеми вправ для формування у майбутніх фахівців з харчових технологій та інженерії АК у ПОММ у навчальному середовищі Moodle.

## ЛІТЕРАТУРА

- Анисимов, А. М. (2009). *Работа в системе дистанционного обучения Moodle*. Харьков: ХНАГХ.
- Білоусова, Л. І. і Гризун, Л. Е. (2012). Науково-практичні аспекти створення і впровадження електронного підручника для вищої школи. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2 (28).  
Взято з: <http://www.journal.iitta.gov.ua>
- Биконя, О. П. (2013). Вимоги до електронного посібника для самостійного оволодіння майбутніми економістами англomовним діловим говорінням та письмом. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. 22, 200-210.

- Биконя, О. П. (2017). *Теоретико-методичні засади самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей* (Докторська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Бориско, Н. Ф. (2013). *Засоби навчання іноземних мов і культур. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів*. Київ: Ленвіт.
- Вишнівський, В. В. і Гніденко, М. П. (2014). *Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів*. Київ: ДУТ.
- Гафурова, А. Я. (2007). *Отбор и структурирование содержания электронного учебника по дисциплине "Бухгалтерский учет" (на нефтегазодобывающем предприятии)* (Автореферат кандидатской диссертации). Казанский государственный технологический университет, Казань, Российская Федерация.
- Ігнатенко, В. Д. (2017). *Методика навчання майбутніх філологів письмового перекладу науково-технічних текстів французькою мовою* (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Каменова, Т. М. (2010). *Методика навчання майбутніх менеджерів ділового писемного спілкування англійською мовою з використанням електронного підручника* (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Ковалева, А. Г. (2017). *Обучение иностранному языку студентов радиотехнических направлений подготовки на основе мультимедийных трансформаций* (Автореферат кандидатской диссертации). Уральский государственный педагогический университет, Екатеринбург, Российская Федерация.
- Коваль, Т. І., Сисоєва, С. О., Сущенко, Л. П. (2009). *Підготовка викладачів вищої школи : інформаційні технології у педагогічній діяльності*. Київ: Вид центр КНЛУ.
- Колос, К. Р. (2011). *Система Moodle як засіб розвитку предметних компетентностей учителів інформатики в умовах дистанційної післядипломної освіти* (Автореферат кандидатської дисертації). Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, Київ, Україна.
- Крук, Б. И. и Журавлева, О.Б. (2000). *Электронный учебник как средство субъектно-объектного инфовзаимодействия в процессе обучения: проблемы инфовзаимодействия*. Новосибирск.
- Майєр, Н.В. (2015). *Формування методичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови: теорія і практика* [монографія]. Київ: Вид. центр КНЛУ.
- Минеев, Н. С. (2012). *Электронный учебник – современное средство обучения студентов*. *Ярославский педагогический вестник*, 2 (II: Психолого-педагогические науки), 221-224.
- Михайлова, Н. В. (2012). *Электронная обучающая среда Moodle как средство организации асинхронной самостоятельной работы студентов вуза*. (Автореферат кандидатской диссертации). Оренбургский государственный университет, Оренбург, Российская Федерация.
- Ніколаєва, С.Ю, (2013). *Принципи навчання іноземних мов і культур. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів*. Київ: Ленвіт.
- Родин, В. П. (2003). *Создание электронного учебника*. Ульяновск: УлГТУ.
- Тарнопольский, О. Б. и Димова, С. (1999). *Обучение этикету иноязычного повседневного педагогического и делового общения в языковом вузе: предисловие к исследованию*. *Иноземні мови*, 1, 29-31 .
- Шамов, А. Н. (2008). *Методика преподавания иностранных языков*. Москва: Восток-Запад.

## REFERENCES

- Anisimov, A. M. (2009). *Rabota v sisteme distancionnogo obuchenija Moodle*. Har'kov: HNAGH.

- Bilousova, L. I. i Hryzun, L. E. (2012). Naukovo-praktychni aspekty stvorennia i vprovadzhennia elektronnoho pidruchnyka dlia vyschoi shkoly. Informatsijni tekhnolohii i zasoby navchannia, 2 (28). Vziato z: <http://www.journal.iitta.gov.ua>
- Bykonja, O. P. (2013). Vymohy do elektronnoho posibnyka dlia samostijnogo ovolodinnia majbutnimy ekonomistamy anhlomovnym dilovym hovorinniam ta pys'mom. Visnyk KNLU. Serija Pedahohika ta psykholohiia. 22, 200-210.
- Bykonja, O. P. (2017). Teoretyko-metodychni zasady samostijnoi pozaaudytornoj roboty z anhlis'koi movy studentiv ekonomichnykh spetsial'nostej (Doktors'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Borysko, N. F. (2013). Zasoby navchannia inozemnykh mov i kul'tur. Metodyka navchannia inozemnykh mov i kul'tur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i lnhvistychnykh universytetiv. Kyiv: Lenvit.
- Vyshnivs'kyj, V. V. i Hnidenko, M. P. (2014). Orhanizatsiia dystantsijnogo navchannia. Stvorennia elektronnykh navchal'nykh kursiv ta elektronnykh testiv. Kyiv: DUT.
- Gafurova, A. Ja. (2007). Otor i strukturirovanie soderzhanija jelektronnoho uchebnika po discipline "Buhgalterskij uchet" (na neftegazodobyvajushhem predprijatii) (Avtoreferat kandidatskoj dissertacii). Kazanskij gosudarstvennyj tehnologicheskij universitet, Kazan', Rossijskaja Federacija.
- Ihnatenko, V D. (2017). Metodyka navchannia majbutnikh filolohiv pys'movoho perekladu naukovotekhnichnykh tekstiv frantsuz'koiu movoiu (Kandydats'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Kameneva, T. M. (2010). Metodyka navchannia majbutnikh menedzheriv dilovoho pysemnoho spilkuvannia anhlis'koiu movoiu z vykorystanniam elektronnoho pidruchnyka (Kandydats'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Kovaleva, A. G. (2017). Obuchenie inostrannomu jazyku studentov radiotekhnicheskikh napravlenij podgotovki na osnove mul'timedijnykh transformacij (Avtoreferat kandidatskoj dissertacii). Ural'skij gosudarstvennyj pedagogicheskij universitet, Ekaterinburg, Rossijskaja Federacija.
- Koval', T. I., Sysoieva, S. O., Suschenko, L. P. (2009). Pidhotovka vykladachiv vyschoi shkoly : informatsijni tekhnolohij u pedahohichnij diial'nosti. Kyiv: Vyd tsentr KNLU.
- Kolos, K. R. (2011). Systema Moodle iak zasib rozvytku predmetnykh kompetentnostej uchyteliv informatyky v umovakh dystantsijnoi pisljadiplomnoi osvity (Avtoreferat kandydats'koi dysertatsii). Instytut informatsijnykh tekhnolohij i zasobiv navchannia NAPN Ukrainy, Kyiv, Ukraina.
- Kruk, B. I. i Zhuravleva, O.B. (2000). Jelektronnyj uchebnik kak sredstvo sub#ektno-ob#ektnogo infovzaimodejstvija v processe obuchenija: problemy infovzaimodejstvija. Novosibirsk.
- Majier, N.V. (2015). Formuvannia metodychnoi kompetentnosti u majbutnikh vykladachiv frantsuz'koi movy: teoriia i praktyka [monohrafiia]. Kyiv: Vyd. tsentr KNLU.
- Mineev, N. S. (2012). Jelektronnyj uchebnik – sovremennoe sredstvo obuchenija studentov. Jaroslavskij pedagogicheskij vestnik, 2 (2: Psihologo-pedagogicheskie nauki), 221-224.
- Mihajlova, N. V. (2012). Jelektronnaja obuchajushhaja sreda Moodle kak sredstvo organizacii asinhronnoj samostojatel'noj raboty studentov vuza. (Avtoreferat kandidatskoj dissertacii). Orenburgskij gosudarstvennyj universitet, Orenburg, Rossijskaja Federacija.
- Nikolaieva, S.Yu, (2013). Pryntsypy navchannia inozemnykh mov i kul'tur. Metodyka navchannia inozemnykh mov i kul'tur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i lnhvistychnykh universytetiv. Kyiv: Lenvit.
- Rodin, V. P. (2003). Sozdanie jelektronnoho uchebnika. Ul'janovsk: UIGTU.
- Tamopol'skij, O. B. i Dimova, S. (1999). Obuchenie jetiketu inojazychnogo povsednevnogo pedagogicheskogo i delovogo obshhenija v jazykovom vuze: predislovie k issledovaniju. Inozemni movi, 1, 29-31 .
- Shamov, A. N. (2008). Metodika prepodavaniia inostrannykh jazykov. Moskva: Vostok-Zapad.